

Zamansallık

Geride bıraktığımız sayfalarda, bizi öznelliğe götüren yol üzerinde zamanla karşılaşmış olmamızın sebebi, öncelikle tüm deneyimlerimizin, bizim deneyimlerimiz olarak, önceye ve sonraya göre düzenlenmiş olması, Kantçı bir deyişle zamansallığın iç duyunun biçimi olması ve “psişik olguların” en genel karakteri olmasıdır. Ama aslında, zamanın analizinin bize neler getireceği hakkında peşin yargıya varmaksızın, öznellik ve zaman arasında çok daha sıkı bir ilişki olduğunu zaten gördük. Bir dizi psişik olaydan ibaret olamayacak olan öznenin, ebedi de olamayacağını az önce gördük. Özne, insanın kuruluşundaki birtakım tesadüfler nedeniyle değil, bir içsel zorunluluk uyarınca zamansaldır. Öznenin ve zamanın içeriden iletişime geçtiği bir anlayış oluşturmaya çağırıyoruz. Daha yukarıda cinsellik ve mekânsallıkla ilgili söylediklerimizi şimdiden zamansallıkla ilgili de söyleyebiliriz: Varoluş, dışsal veya olumsal sıfatlara sahip olamaz. [Merleau-Ponty 2016:549]

Özgürlük

Bir kez daha söyleyelim, özne ile kendi bedeni, dünyası veya toplumu arasında hiçbir nedensellik ilişkisinin olmadığı apaçıktır. Kesin olduğundan emin olduğum her şeyin temelini kaybetmek pahasına, benim kendime mevcut olmamın bana öğrettiği şeyleri yeniden şüphe konusu yapamam. Kendimi betimlemek üzere kendime doğru döndüğümde, görür gibi olduğum şey anonim bir akıştır,! toptan bir tasarıdır ve burada henüz “bilinç halleri” olmadığı gibi, herhangi bir nitelendirme de yoktur. Kendi kendim için ne “kıskanç” ne “meraklı” ne “kambur” ne de “memur”umdur. Hasta veya sakat kişinin kendi

durumuna dayanabilmesine çoğu zaman şaşırırız. Çünkü onlar kendileri için sakat veya ölüm döşeginde değillerdir. Koma ânına gelene dek, ölüm döşegindeki kişide ikamet eden bir bilinç vardır, gördüğü her şeydir o, bu kaçış yoluna sahiptir. Bilinç asla kendini hastanın-bilinci veya sakatın-bilinci olarak nesneleştiremez ve ihtiyar ihtiyarlığından, sakat da sakatlığından şikâyet etse bile, bunu ancak kendilerini başkalarıyla karşılaştırarak veya kendilerini başkalarının gözünden gördüklerinde, yani kendilerine dair istatistiksel ve nesnel bir görüşe sahip olduklarında yapabilirler ve bu şikâyetler asla büsbütün iyi niyetli değildir: Bilincinin bağrına geri döndüğünde herkes kendi nitelendirmelerinin ötesinde kendini hisseder ve bunları kabullenir. Nitelendirmeler dünyada ve dünyaya ait olmak için ödediğimiz bedeldir, bunu düşünmeyiz bile, kabul edilmiş bir formalitedir. Kendi yüzümüz hakkında kötü konuşabilmemiz ama yine de onu başkasıyla değiştirmek istemememiz buradan gelir. Öyle görünüyor ki bilincin aşılabilir genelliğine hiçbir tikellik bağlanamaz, bu ölçüsüz kaçış gücüne hiçbir sınır konamaz. Dışarıdan bir şeyin beni belirleyebilmesi için (sözcüğün her iki anlamıyla da) benim bir şey olmam gerekirdi. Özgürlüğüm ve evrenselliğim yok olmayı kaldıramaz. Bazı eylemlerimde özgür bazılarında belirlenmiş olmam makul değildir: Belirlenimciliğe olanak tanıyan bu işe yaramaz özgürlük de neyin nesidir? Eylemediği zaman kendini yürürlükten kaldırdığını varsaysak, nereden yeniden doğacaktır? İmkânsız da olsa, kendimi şey yapmayı başarmışsam, daha sonra nasıl tekrar bilinç haline gelebilirim? Tek bir kez bile özgür olursam, demek ki şeyler arasında bir şey değilim ve durmaksızın böyle olmam gerekir. [Merleau-Ponty 2016:582-83]